

- розробити пропозиції щодо стимулювання та підтримки впровадження більш чистого виробництва суб'єктами господарювання з метою зменшення питомих показників утворення відходів, зокрема небезпечних;
- розробити дієві економічні важелі заохочення підприємств самостійно вирішувати власні екологічні проблеми;
- забезпечити повне збирання, перевезення, утилізацію та захоронення побутових відходів і обмеження їх шкідливого впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людини, а також розширення і модернізацію діючих потужностей із збирання, перероблення та захоронення побутових відходів;
- розробити механізми економічного стимулювання технічного переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проектів, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів;
- створити сектор економіки поводження з відходами в Україні та відповідну інфраструктуру.

Література

1. Міщенко, В. С. Нормативно-правові та економічні аспекти поводження з відходами в Україні [Електронний ресурс] / В. С. Міщенко, Г. П. Виговська. — Режим доступу: \www/URL: <http://waste.ua/eco/2012/waste-management/legislation/>. — Загол. з екрану.
2. Виговська, Г. П. Поводження з відходами в Україні: підсумки і перспективи [Електронний ресурс] / Г. П. Виговська, В. С. Міщенко // 5-я Міжнародна конференція «Сотрудничество для решения проблемы отходов», 2–3 апреля 2008 г., Харьков. — Режим доступу: \www/URL: <http://waste.ua/cooperation/2008/theses/vygovska.html>.
3. Міщенко, В. С. Світ відходів і Україна в ньому [Текст] / В. С. Міщенко // Дзеркало тижня. Україна. — 2012. — № 25. — С. 10.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Постанова Верховної Ради України «Про стан виконання законодавства у сфері поводження з відходами в Україні та шляхи його вдосконалення» від 06 листопада 2005. № 2967-15 [Текст] / Відомості ВР України. — 2005. — № 49. — С. 525.

6. Малей, О. В. Деякі аспекти діючого економічного механізму у сфері поводження з відходами [Текст] / О. В. Малей // Технологічний аудит та резерви виробництва. — 2012. — № 6/1(8). — С. 19–20.
7. Малей, О. В. Щодо питання розвитку сучасної системи поводження з відходами в Україні [Текст] : тези доповідей Тринадцятої щорічної Всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17–18 квітня 2013 р. / О. В. Малей, А. О. Ключка // Екологічний менеджмент у загальній системі управління. — 2013. — Суми: Вид-во СумДУ, 2013. — С. 91–94.
8. Малей, О. В. Ресурсно-енергетичний потенціал твердих побутових відходів [Текст] / О. В. Малей // Інтегровані технології та енергозбереження. — Харків, 2006. — № 3. — С. 15–19.
9. Харічков, С. К. «Зелені інвестиції» як каталізатор переходу до нового курсу розвитку економіки: міжнародні орієнтири і перспективи впровадження [Текст] / С. К. Харічков, Н. М. Андреева // Економіст. — 2010. — № 12. — С. 16–21.
10. Закон України «Про відходи» від 05 березня 1998, № 187/98-ВР [Текст] / Відомості ВР України. — 1998. — № 36–37. — С. 242.

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ В СФЕРЕ ОБРАЩЕНИЯ С ОТХОДАМИ

В работе исследована современная система управления в сфере обращения с отходами в Украине. Определены некоторые отличия в отечественной системе управления в сравнении с развитыми странами мира. Выявлены основные негативные аспекты действующей системы управления в сфере обращения с отходами. Предложены пути совершенствования системы управления в сфере обращения с отходами.

Ключевые слова: экономический механизм, система управления, минимизация отходов, обращение с отходами, экономические рычаги.

Малей Ольга Викторовна, здобувач кафедри економіки будівництва, Харківська національна академія міського господарства, старший викладач кафедри екології, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна, e-mail: olamal@mail.ru.

Малей Ольга Викторовна, соискатель кафедры экономики строительства, Харьковская национальная академия городского хозяйства, старший преподаватель кафедры экологии, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, Украина.

Maley Olga, Kharkiv National Academy of Municipal Economy, Kharkiv National Automobile and Highway University, Ukraine, e-mail: olamal@mail.ru

УДК 005.8:332.1

Чимшир В. І.

ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМКІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СОЦІОТЕХНІЧНИХ СИСТЕМ У РАМКАХ ПРОГРАМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Проведено огляд стану проблеми розвитку виробничо-господарських комплексів, як сукупності елементів складної соціотехнічної системи, в умовах можливих євроінтеграційних процесів. Запропоновано чотири основних напрямки розвитку складних соціотехнічних систем. Кожному із запропонованих напрямків дана об'єктивна оцінка необхідності його розвитку в рамках євроінтеграції.

Ключеві слова: соціотехнічна система, регіональний розвиток, проект, євроінтеграція.

1. Вступ

Радикальні перетворення соціально-економічної сфери України, в останні роки, практично змусила

децентралізувати систему управління, перетворивши її на окремі саморозвиваючі регіони. Розвиток кожного регіону має свої особливості, природні ресурси та потенціал, у зв'язку з чим можна спостерігати нерівномірну,

а в деяких випадках негативну тенденцію розвитку. Крім того, кожний регіон представляє собою сукупність організаційних утворень у вигляді підприємств, організацій, тощо, кожна з яких об'єднує соціальну групу і технічні засоби. Такі постійні та тимчасові організаційні утворення, метою яких є створення соціально-позитивного, стійкого результату, називають соціотехнічними системами [1].

Вивчення факторів ефективності діяльності існуючих соціотехнічних систем дозволяють зробити висновок про недостатню методологічну опрацьованість питань ефективності управління використанням ресурсів, якими вони володіють [1–10]. Такий висновок обумовлений ключовим значенням формування ефективної політики стимулювання розвитку таких систем в цілому на державному та міжнародному рівні [2].

За базовий об'єкт дослідження був обраний Придунайський регіон.

Метою дослідження є визначення напрямків регіонального розвитку складних соціотехнічних систем на прикладі Придунайського регіону у рамках програми євроінтеграції.

2. Основна частина

Відомо, що Дунай є головною водною артерією Європи, яка має великий транспортний потенціал, він поєднує економіку 19 країн басейну [2]. Цей потенціал вимагає подальшого освоєння сучасної європейської транспортної стратегії шляхом зосередження на розвитку судноплавства, створення нових гідротехнічних споруджень, нових штучних водних шляхів.

Перший напрямок розвитку, який за останні роки набув найвищого статусу актуальності, це розвиток транспортної інфраструктури. Основі концепції цілісного і інтегрованого розвитку шляхом розробки відповідних екологічних технічних рішень може підвищити привабливість річки Дунай як рентабельного коридору ефективного забезпечення сталого розвитку та мобільності регіону.

Впровадження річкової інформаційної системи на Дунаї відкрило нові перспективи розвитку транспортної інфраструктури. Але, не зважаючи на це, залишається достатня кількість проблем, які створюють обмеження конкурентоспроможності судноплавства на Дунаї. В першу чергу, це стосується тривалих періодів низького рівня води, а в останні роки відбір води за рахунок гідрологічних споруд на території Румунії. Окремим питанням виникає потреба у модернізації портів. Прийнятий 4 липня 2013 Закон України «Про морські порти України», свідчить про необхідність модернізувати і привести порти у відповідність з вимогами багатомодальності.

Другий напрямок розвитку — це формування сталих енергетичних ресурсів. Енергетичні системи складаються з енергетичних мереж та ринків енергії. Структурні фонди та Європейський сільськогосподарський фонд з розвитку сільських територій надають різноманітні можливості фінансування проектів, зокрема, щодо децентралізації виробництва енергії з місцевих поновлюваних джерел. Стосовно Придунайського регіону таким джерелом є сапропель, який собою представляє органіко-мінеральний озерний та річковий донний мул або в'язку мулисті відкладення. Проведений аналіз зразків сапропелю озер Придунайського регіону показав високу ступень мінералізації та солоності, що ставить під сумнів застосування даного матеріалу у виробництві

добрих, але використання його у виді енергетичного палива цілком можливо.

Третій напрямок, являє собою створення або відродження промислово-господарських комплексів у рамках розвитку регіону. Розглядаючи можливості створення торговельних зв'язків між підприємствами в Придунайському регіоні, можна зазначити наявність потужного потенціалу для майбутнього зростання та економічної інтеграції. Прикладом розвитку даного напрямку може стати проект — «Реалізація програми відродження промислово-господарських комплексів Придунайського регіону на основі мережі малого та середнього бізнесу». Мета проекту — сформувати єдину систему мережі співробітництва між існуючими підприємствами малого та середнього бізнесу та сприяти створенню відсутніх напрямків виробництва для формування повноцінного, самодостатнього промислово-господарського комплексу. На першому етапі планування проекту необхідно виробити механізми підтримки європейської ініціативи експертних знань в цьому напрямку, зокрема, схему навчання та підготовки кваліфікаційних кадрів, показники якості та еталонні схеми управління. По-друге, проект повинен заохочувати співпрацю з можливими партнерами та аналогічними структурами. Для цього можна скористатися європейським досвідом керівників таких самих комплексів.

Четвертий напрямок пов'язаний зі створенням освітнього центру, який став би основою для об'єднання наукових шкіл, інноваційного потенціалу та сучасних напрямків навчання. Здатність суспільства створювати та застосовувати знання — є ключовим фактором прогресу і зростання соціального рівня. Створення єдиної інформаційно-комунікаційної мережі може значно стимулювати зростання рівня інноваційного потенціалу в Придунайському регіоні. За допомогою такої мережі з'явиться можливість прискорити модернізацію в обхід проміжних етапів. Крім того, обмін даними за допомогою електронних систем між державним та приватним секторами дозволив би надавати послуги суспільству більш ефективно, наприклад, управління бізнесом, освітою, охороною здоров'я, транспортною інфраструктурою та ін.

Така система значно може поліпшити обмін інформацією та знаннями між підприємствами, науковими об'єднаннями, адміністрацією та населенням. Визначаючи це, можна зазначити, що стратегія, яка спрямована на економічну інтеграція та наближення до політик Європейського союзу, таким чином, підкреслює важливість повного використання інформаційних та комунікаційних технологій, щоб забезпечити перетворення інноваційних ідей в нові продукти і послуги, що створюють зростання якісних робочих місць та допомагає вирішити соціальні проблеми регіонального та європейського рівня [11].

Прикладом реалізації цієї ідеї може стати проект — «Створення Придунайського простору наукових досліджень шляхом координації та об'єднання наукових шкіл». Проект буде отримувати свої кошти з існуючих національних і регіональних дослідницьких фондів та від реалізації запропонованих та розроблених регіональних проектів.

3. Висновки

По перше, для забезпечення сталого розвитку Придунайського регіону, як складної соціотехнічної системи, необхідно розробити модель розвитку базуючись на запропонованих чотирьох напрямках.

По друге, механізм основних дій по впровадженню проектів пов'язаних з отриманням результатів за визначеними напрямками повинен базуватись на принципі «від довіри — до розуміння, від активного використання — до соціально-позитивного результату».

По третє, результати реалізованих проектів повинні зміцнити погляд на принципи функціонування демократичних установ, державних органів влади та організацій центрального, регіонального та місцевого рівнів, приділяючи особливу увагу співпраці між учасниками процесів.

Сучасне суспільство потребує більшу динаміку позитивних змін. Ці зміни, на самперед, повинні бути спрямовані на поліпшення соціального рівня регіону, отримання державних послуг, робочих місць, а також на зміцнення довіри суспільства до влади регіону.

Залучення широкого кола громадянського суспільства у впровадженні такого роду стратегій розвитку регіонів стають обов'язковими для поліпшення результатів Євроінтеграційних процесів.

Література

1. Чимшир, В. И. Сложность как граница управляемости сложной социотехнической системой [Текст] / В. И. Чимшир // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». — Нові рішення в сучасних технологіях. — Харків: НТУ «ХПІ», 2011. — № 43. — С. 101–105.
2. Мікула, Н. А. Транскордонне співробітництво в умовах інтеграційних процесів України [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня докт. екон. наук : спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» / Н. А. Мікула; Ін-т регіональних дослідж. НАНУ. — Л., 2005. — 40 с.
3. Чимшир, В. И. Количественная оценка эффективности проектного управления [Текст] / В. И. Чимшир // Збірник Київського національного університету будівництва і архітектури. Управління розвитком складних систем — Київ: КНУБА, 2012. — Вип. 12. — С. 101–106.
4. Тесленко, П. А. Эволюционное развитие организационно-технических систем [Текст] / П. А. Тесленко // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. — 2010. — № 6/4(48). — С. 22–25.
5. Чимшир, В. И. Проект как система [Текст] : монография / В. И. Чимшир, П. А. Тесленко. — Одесса : Институт креативных технологий, 2011. — 159 с.
6. Тесленко, П. А. Дифференциальная модель создания ценности в проекте [Текст] / П. А. Тесленко // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. — 2011. — № 1/6(49). — С. 46–48.

7. Тесленко, П. А. Управление по отклонениям организационно-технической системой в условиях возмущений [Текст] : зб. наук. пр. / П. А. Тесленко // Управління проектами та розвиток виробництва. — Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2010. — № 3(35). — С. 41–47.
8. Тесленко, П. А. Оптимальное управление организационно-техническими системами [Текст] : тези доповідей VII міжнародної конференції «Управління проектами у розвитку суспільства» / П. А. Тесленко, В. Д. Тогунский; відповідальний за випуск С. Д. Бушуев. — К.: КНУБА, 2010. — С. 197–199.
9. Чимшир, В. И. Динамика формирования целей управления процессами функционирования сложных систем в пространстве ситуаций [Текст] / В. И. Чимшир // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». — Нові рішення в сучасних технологіях. — Харків: НТУ «ХПІ», 2012. — № 9. — С. 36–40.
10. Тесленко, П. О. Прийняття рішень в умовах вартісних обмежень проекту [Текст] : зб. наук. пр. / П. О. Тесленко // Управління розвитком складних систем. — К.: КНУБА. — 2012. — Вип. 9. — С. 40–47.
11. Економічна інтеграція та наближення до політик ЄС [Електронний ресурс] / Прес-служба Міністра економіки України. — 2013. — Режим доступу: \www/ URL: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=170694&cat_id=152850

ОПРЕДЕЛЕНИЕ НАПРАВЛЕНИЙ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ СОЦИОТЕХНИЧЕСКИХ СИСТЕМ В РАМКАХ ПРОГРАММЫ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Проведен обзор состояния проблемы развития производственно-хозяйственных комплексов, как совокупности элементов сложной социотехнической системы, в условиях возможных евроинтеграционных процессов. Предложены четыре основных направления развития сложных социотехнических систем. Каждому из предложенных направлений дана объективная оценка необходимости его развития в рамках евроинтеграции.

Ключевые слова: социотехническая система, региональное развитие, проект, евроинтеграция.

Чимшир Валентин Іванович, кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри, кафедра судноводіння і енергетики суден, Одеська національна морська академія, Україна, e-mail: Chimshir@mail.ru.

Чимшир Валентин Іванович, кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри, кафедра судовозження і енергетики суден, Одеська національна морська академія, Україна.

Chimshir Valentin, Odessa National Maritime Academy, Ukraine, e-mail: Chimshir@mail.ru

УДК 658.62.018.012

Горбенко Н. А.

ОЦІНЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Розроблено метод оцінювання процесів систем управління якістю підприємств, який дозволяє враховувати різноманітність та різну вимірність показників якості, а також вагомість процесів у складі системи. Запропоновано класифікацію показників якості процесів систем управління якістю за ознакою оптимальності.

Ключові слова: система управління якістю, оцінювання процесів, показники якості.

1. Вступ

Процеси інтеграції України до світового співтовариства диктують нові вимоги до діяльності вітчизняних підприємств із забезпечення якісних характеристик про-

дукції. Це знайшло своє відображення у гармонізації та запровадженні в Україні міжнародних стандартів ISO серії 9000, які спрямовані на побудову системи управління якістю (СУЯ). Об'єктом управління у складі СУЯ виступають процеси, і для прийняття управлінських